

รู้อะไร

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “อาการที่เกิดขึ้น”

กราบนมัสการหลวงพ่อบุญคุณ ขอเล่าเรียนนะครับ

๑. ในขณะที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ รับรู้ถึงอาการของจิตกระเพื่อมที่เกิดจากอารมณ์ มีแค่ความรู้สึกแล้วก็วางมันลง อาการของการวาง ความคิดวาง หรือจิตวาง มันจะรู้ได้ด้วยตนเอง ถ้ามันคลายอยู่ หรือจิตมันว่างจริงๆ มันก็จะรู้ ไม่มีการปรุงแต่งเหมือนสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้า ได้แต่มองอย่างเดียว

๒. ในขณะที่ภาวนา หลังจากที่เกิดความสงบระยะหนึ่ง อาการสิ่งที่เกิดขึ้นจะคล้ายกัน แต่ไม่เหมือนกัน มันจะมีความชัดเจนมาก มองดูอย่างเดียว ไม่คิด ไม่ปรุง ไม่ใช่สัญญา สิ่งที่มีอยู่ อยู่มันเกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่มีการรับรู้ภายนอก มีสติอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้น มันจะสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงจนเข้าใจอาการของการวาง หลังจากที่อยู่และเข้าใจแล้วมันโล่ง เย็น มีความสุขยิ่งกว่าปีที่เคยเจอ

๓. ไม่ว่าอาการเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีภาวนา สิ่งที่ผมรู้และเข้าใจคือความซื่อสัตย์กับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะหากไม่ซื่อสัตย์แล้วมันทุกข์มาก เป็นการหลอกตัวเอง ทั้งๆ ที่รู้ที่อยู่แก่ใจ ที่ผมเล่ามานี้ ตอนนั้นไม่ทุกข์ไม่ร้อนกับการดำเนินชีวิตในระดับหนึ่ง ถึงแม้บางทีสติมันจะไม่สามารถจับได้ทันทีทันใดก็ตาม แต่ก็ใช้ชีวิตในสังคัมได้อย่างมีความสุขครับ

ตอบ : อันนี้เขาบอกว่าอาการที่เกิดขึ้น คือเขาถามปัญหาบ่อย เราตอบปัญหาไปเยอะ ถึงปัจจุบันนี้เป็นคำถามข้อที่ ๑. ข้อที่ ๒. ข้อที่ ๓. นี้คือรายงานผลของการปฏิบัติ

ถ้ารายงานผลของการปฏิบัตินะ ถ้าการปฏิบัติ เริ่มต้นทุกคนจะมีความทุกข์ความร้อน มีความบีบคั้นหัวใจ ชีวิตนี้มีแต่ความทุกข์ความยาก แต่ถ้าเรามาศึกษาพระพุทธศาสนา พระพุทธ-ศาสนา เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมโอสถ ธรรมโอสถ ธรรมะคือยา คือสิ่งที่เข้ามาขโมยหัวใจ ถ้าขโมยหัวใจได้ มันก็มีสติปัญญา จิตใจอยู่กับธรรม มันก็ปล่อยเรื่องความทุกข์ความยากมาก มันก็ใช้ชีวิตโดยธรรมดา

แต่โดยเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันมีผลของมัน ข้อที่ ๑. ข้อที่ ๒. ข้อที่ ๓. เวลาปฏิบัติ แล้วมันมีเครื่องอยู่ จิตใจมันรู้ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้

ถ้าใจดวงนี้ เห็นไหม เวลาที่มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา สติ สมาธิ ปัญญา สติ สมาธิ ปัญญา มันเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ไง คือมันมีธรรมโอสถ มีสติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม เป็นเครื่องอยู่อาศัยๆ

แต่ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นความจริงมันจะลึกกว่านี้ไง ถ้าเป็นความจริง สิ่งที่ยกมา มันไม่มีเลย มันเป็นความจริงเลย ความจริงเป็นความจริงอยู่วันยังค่ำ ความจริงเป็นความจริง ความจริงของมัน แต่ที่ถามมา อาการที่เกิดขึ้น อาการที่เกิดขึ้น อย่างข้อที่ ๑.

“ข้อที่ ๑. สิ่งที่ใช้ชีวิตประจำวัน รู้ถึงอาการระเผลอที่ที่เกิดจากอารมณ์ แต่ก็แคร์รับรู้แล้ว วางลง ความคิดวาง หรือจิตวาง มันรู้ด้วยตัวของมันเอง”

คำว่า “ความคิดวาง” หรือมันวางในตัวมันเอง มันมีใช่ไหม มันมีเรามีเขาใช่ไหม มันมีการกระทำ มีการกระทบ มันเป็นการวางใช่ไหม มันยังไม่เป็นที่สุดใจ

ถ้ามันถึงที่สุดนะ มันไม่มี ถ้าเป็นพระโสดาบันนะ พระโสดาบัน สักกายทิฏฐิ วิจิกิจจา สิ้นพตปรมาส เวลามันพิจารณาไปแล้วมันว่างหมด สิ่งระดับนี้มันไม่มีของมัน แล้วถ้าจะดำเนินการต่อไปละ

ดำเนินการ มรรค บุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล บุคคล ๔ คู่ มันมีเหตุมีผลของมัน มันมีการกระทำของมัน ถ้าทำถึงที่สุดแล้วสังโยชน์มันขาด พอขาดไป จบ อกุปปธรรม คืออสุณนะ อสุณนะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อสุณนะที่มันจะเป็นไป

แต่ถ้ามันยังมี เห็นไหม มันมีอาการ มันเกิดอาการ มันมีกระเพื่อม มันมี แต่มันมีนี้ เพียงแต่บอกว่าอาการที่เกิดขึ้น อาการที่เกิดขึ้น ถ้าทำได้ขนาดนี้ ทำได้ขนาดนี้มันก็แบบว่ามี ธรรมชาติเป็นที่พึงใจ ดูเวลาพระบรมชมาณะ พระบรมชมา เวลาบรมชมาแล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แหม! มันมีความสุข แล้วมรรคผลมันจะหยิบเอ้อมเอาได้เลย

เวลาจิตมันเสื่อมไปหมดเลย นี่เราจะบอกว่า เวลามันเจริญแล้วเสื่อมไป เวลาเจริญ ใ้อโฮ! โลกนี้เป็นของเรา ทุกอย่างโลกนี้มันสวยงามไปหมดละ อะไรนี่มันดีงามไปหมดถ้ามัน เจริญนะ เวลาจิตมันดีขึ้น ใ้อโฮ! มันดีไปหมดเลย แหม! ธรรมชาติมีความสุขมาก ใ้อโฮ! ทุกอย่าง มันดีงามไปหมดเลย เวลามันเสื่อมนะ ใ้อโฮ! ไฟทั้งนั้นเลย นุ่นก็ร้อน นี้ก็ร้อน เลิกดีกว่า ไปแล้ว พอไปแล้วก็จบไป

อันนี้ก็เหมือนกัน นี่เวลาปฏิบัติ สิ่งที่ยาอาการที่เกิดขึ้น จะบอกว่ามันผิดไหม

มันไม่ผิดสำหรับผู้ประพฤติปฏิบัติ แต่มันมีเกิดอาการ ยังวางได้ จิตมันวาง วางโดย ธรรมชาติของมัน วางเพราะเรารู้ มันก็เป็นการกระทำของเราไง มันกระทำของเรา เราทำมาได้ ขนาดนี้ มันเป็นการกระทำ แต่ถ้ามันจะปฏิบัติ มันต้องปฏิบัติต่อเนื่องไป กลับมาที่ความสงบ กลับมาที่พุทโธให้จิตมันปล่อยวาง ให้มันเป็นอิสระ มีกำลังแล้วเราก็จับ จับสิ่งนี้พิจารณาของเราไป

ที่นี้เพียงแต่ว่าเป็นฆราวาส ฆราวาสมันมีหน้าที่การงาน มันมีความรับผิดชอบ มันต้อง อยู่ทางสังคม เวลาเราทำงานเสร็จแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ เราถึงมาปฏิบัติ เห็นไหม

ทางของฆราวาสเป็นทางคับแคบ ทางคับแคบเพราะว่าเวลาเราต้องเจียดมา แต่ ทางของสมณะ ทางของนักบวช ทางกว้างขวาง กว้างขวาง ๒๔ ชั่วโมง พระเราที่ปฏิบัติ ไปหมดแล้ว ฉันทเสร็จแล้วเข้าทางจงกรมไปภาวนาเลย เว้นไว้แต่ผู้ที่เข้าเวร เว้นไว้แต่ผู้ที่ รับผิดชอบงาน ก็ลัดหลวมเวียนกัน

แต่เวลาไปแล้ว ฉันทเสร็จไปแล้วให้ปฏิบัติ แล้วอยู่ที่พระที่อยู่เวร อยู่เวรมีรับผิดชอบเขาจะ บริหาร เขาจะคอยดูแล แต่ผู้ที่ปฏิบัติไปแล้ว ทางของสมณะเป็นทางกว้างขวาง ๒๔ ชั่วโมง แล้ว ถ้าอดอาหาร อดอาหาร ๒๔ ชั่วโมงเลย ไม่มีเวลาออกมาเลย ๒๔ ชั่วโมงไม่ต้องเจียดเวลาให้ ใครเลย

แต่ถ้ามาฉันเวลาปกติ เห็นใหม่ ต้องบิณฑบาต เพราะเราพระอุดงค์ๆ พระอุดงค์แบบว่าสี่
 ด้าๆ พระอุดงค์ไม่ใช่ **อุดงค์วัตร ๑๓ บิณฑบาตเป็นวัตร จันหนเดียวเป็นวัตร ถือผ้า ๓ ผืน
 เป็นวัตร ถือกการจันหนเดียวเป็นวัตร นี่พระอุดงค์ อุดงค์คืออุดงค์ ๑๓ ไม่ใช่สี่ผ้าเข้มๆ
 ไม่ใช่ทำหน้าเข้มๆ พระอุดงค์ ไม่ใช่**

ฉะนั้น ถ้าเขามาฉันเขาก็ต้องบิณฑบาต มันก็ต้องไปบิณฑบาต บิณฑบาตมาแล้ว เวลา
 ญาติโยมมา ภัตตาหารตามมา ถ้าอุดงค์ไม่ต้องตัก ถ้าถือปกติเราก็ตัก ตักอาหารของเขา
 พิจารณาแล้ว ฉันเสร็จแล้ว ไปแล้ว **๒๔ ชั่วโมง ทางของสมณะเป็นทางกว้างขวาง ทาง
 กว้างขวางเพราะมีเวลาประพฤติปฏิบัติ มีเวลาตรวจสอบใจของเราตลอดเวลา เวลา
 ตรวจสอบใจของเรา เราไปปฏิบัติแล้ว จิตใจเรามันคงขนาดไหน ดีขนาดไหน**

เวลามาบิณฑบาต บิณฑบาตเป็นวัตร ไม่ให้มองหน้าเขา เห็นแต่มือเขาใส่เท่านั้นนะ
 กำหนดจิตอยู่ตลอดเวลา แล้วพอเราปฏิบัติ ปฏิบัติเข้มแข็ง เวลาออกไปบิณฑบาตวันใหม่
 มีอะไรกระทบหัวใจใหม่ หัวใจฟูใหม่ มันตรวจสอบกันตลอดเวลา แล้วกลับมาเราฉันแล้ว เรา
 พิจารณาแล้ว

ในพระไตรปิฎก ภิกษุบิณฑบาตมา ฉันอาหารแล้วเข้าสู่เรือนว่าง เข้าสู่โคนไม้ เข้าสู่ในถ้ำ
 ใครพิจารณาได้ขนาดไหน จิตใจของคนสูงส่งได้ขนาดไหนก็พิจารณาต่อเนื่อง ต่อเนื่องไป นี่พูด
 ถึงทางของสมณะ

แต่ถ้าเป็นทางของฆราวาส นี่พูดถึงเขาบอกว่า “ในขณะที่ชีวิตประจำวันอยู่ที่นี่ รู้สึกว่า
 อากาของจิตมันกระเพื่อม ที่มันเกิดอารมณ์ มีแต่การรับรู้ แล้วมันก็วางลงได้ อากาของการ
 วางนี้ วางความคิด จิตมันวาง มันรู้สึกด้วยตัวมันเอง ถ้ามันคลายอยู่ จิตของมันจะวางจริง มันก็
 จะรู้ แต่ไม่มีการปรุงแต่ง เหมือนสิ่งที่เกิดขึ้น มันเกิดขึ้นตรงหน้า แต่แค่มองอย่างเดียว”

มันเกิดตรงหน้า คือของมันมีใจ มันเกิดตรงหน้าคือมันรู้มันเห็นของมัน ฉะนั้น สิ่งที่ว่า
 “จิตมันกระเพื่อม มันเกิดอารมณ์ขึ้นมาต่างๆ” อารมณ์มันมีของมันทั้งนั้นนะ เพียงแต่ว่าตอนนี้
 เรามีสติมีปัญญา เราทำของเราได้ มันก็วางได้ มันก็ปล่อยวางได้

อันนี้มันก็เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตสิฏฐิโกแก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ อารมณ์อย่างนี้ ได้ความรู้ความเห็นอย่างนี้มันก็จะซาบซึ้ง ซาบซึ้งว่าเพราะเราเวลาไปวัดมันก็เป็นพิธีกรรม เวลาถวายสังฆทาน ถวายทาน ถวายเสร็จแล้วพระก็สาธุ ใ้เราก็เหม! อิ่มใจมากเลย นั่นมันก็เป็นระดับของทานใช้ใหม่

แต่เวลาเรามาประพฤติปฏิบัติ สติเราก็รู้นะ เรายับยั้งความคิดเราได้หมดเลย เราทันอารมณ์เราเลย เวลามันเป็นสมาธิมันก็จะว่าง มันจะว่างของมัน แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญามันต้องจับเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ธรรมารมณ์ อารมณ์ถ้าจิตมันสงบแล้ว เขาเรียกธรรมารมณ์ เป็นธรรมะไง อารมณ์นี้เป็นธรรมะ เพราะจิตที่สงบแล้วมันจับอารมณ์ ความรู้สึก อารมณ์ความรู้สึกมันให้ผลกับเราอย่างไร ถ้ามันมีสติปัญญามันก็ว่าง ว่างได้อย่างนี้

ถ้ามันว่างมีสติเดี๋ยวมันก็คิดอีก มันคิดมันก็เสวยอีก มันก็จับอีก จับอีกแล้วพิจารณาอีก พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก เวลามันจะปล่อยวางไง เพราะอารมณ์ถ้ามันจับอารมณ์พิจารณาได้ มันจะรู้เลย อ้อ! ความคิดอย่างนี้เป็นรูป อารมณ์ความรู้สึกเป็นรูป รูปมันเกิดมาได้ยังไง

รูป รูปคืออารมณ์ความรู้สึกเกิดมาได้ยังไง มันเกิดมาได้จากสัญญา สัญญาชอบหรือไม่ชอบใจ แล้วมันก็เกิดสังขารปรุง พอสังขารปรุงแล้วมันเป็นวิญญาณรับรู้ วิญญาณรับรู้ ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขารไม่สมบูรณ์ อารมณ์เกิดไม่ได้

เราจะเปรียบเทียบอารมณ์เปรียบเหมือนวงล้อ วงล้อ เห็นไหม วงล้อถ้ามันสมบูรณ์มันก็หมุนไปได้ แต่ถ้าวงล้อมันบิ่น รูป เวทนา สัญญา สังขารมันเป็นขั้น ๕ เป็นวงล้อของมันไป เรียกเกิดอารมณ์ ถ้าอารมณ์ความรู้สึกนั้นมันจับอารมณ์นี้มาพิจารณา มันแยก แยก ไปแยกที่รูปก็ได้ แยกที่เวทนา เวทนาคือพอใจ ไม่พอใจ มันจับตรงนั้น พิจารณาตรงนั้น มันปล่อยวางตรงนั้นก็ได้

มันจะเป็นสัญญา สัญญาคือว่ามันเปรียบเทียบ มันเปรียบเทียบนะ มันมีข้อมูลของเรา ชอบหรือไม่ชอบ เพราะชอบหรือไม่ชอบ สังขารมันจะปรุง สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันปรุง มันปรุงคือมันคิดต่อเนื่อง ต่อเนื่องเป็นอารมณ์ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ อารมณ์ก็ซ้อนอารมณ์ไป อยู่อย่างนั้นต่อเนื่องไป

ถ้าเราพิจารณามันรู้เท่าทันมันปล่อย มันปล่อย มันปล่อย มันปล่อยก็หยุด เดียวก็คิดอีก คิดอีก คิดอีกก็พิจารณาซ้ำอีก ซ้ำอีก ซ้ำอีก ถึงที่สุดเวลามันขาด ชั้นที่ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ ชั้นที่ ๕ ชั้นที่ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้นที่ ๕ สักกายทิฏฐิ ๒๐ ขาดไป ความล่งเลงสงสัย ไม่มี ไม่มีการลูบการคลำ ไม่มี ไม่มีการลูบการคลำ ไม่มีอีกแล้ว

แต่ถ้ายังมีอยู่ เห็นไหม เราต้องขยับมันเพียร ถ้ามันยังมีอยู่แสดงว่ามันอยู่ระหว่าง ระหว่างที่เราจับต้องมัน ระหว่างที่เรามาพิจารณามัน ถ้ามันพิจารณา เห็นไหม เราเข้าใจเพราะ มันวาง เราเข้าใจ มีความสุข มันกระเพื่อม เรารู้ เราเข้าใจ

แต่ แต่สายใยมันยังอยู่ สายใยความผูกพันกับจิตกับชั้นที่กับกิเลสมันยังมีอยู่ ถ้าเราพิจารณาซ้ำๆ เวลามันขาด เวลามันขาดมันขาดหมดเลย พอขาดแล้วมันเป็นอกุปปธรรม อัฐานะที่มันจะให้ค่า อัฐานะที่มันจะพันพิชใส่เราอีก ไม่มี แต่มันก็เป็นบุคคลคู่อื่นที่ ๑ นะ มันมีคู่อื่นที่ ๒ คู่อื่นที่ ๓ คู่อื่นที่ ๔ ต่อเนื่องไป ถ้าพิจารณาไป นี้ข้อที่ ๑.

“๒. ในขณะที่ภาวนา หลังจากที่เกิดความสงบเป็นระยะ อาการสรรพสิ่งที่มันเกิดขึ้น คล้ายกัน มันไม่เหมือนกัน มันมีความชัดเจนมาก มองดูอย่างเดียว ไม่คิด ไม่ปรุง ไม่ใช่สัญญา มองสิ่งที่ดูอยู่เหมือนมันเกิดขึ้นในขณะนั้น ไม่มีการรับรู้ภายนอก มีสติจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้น มันจะสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงจนเข้าใจอาการของการวาง จากนั้นจะรู้ดีว่ามันโล่ง เย็น มีความสุขยิ่งกว่าปิติที่เกิดขึ้น”

ปิติส่วนปิติใจ ที่ว่ามันภาวนาไปแล้วสักระยะหนึ่งมันมีความรู้ความเห็นของมัน มองอยู่ อย่างเดียว เห็นไหม บอกว่ามันไม่คิด ไม่ปรุง ไม่แต่ง ไม่ใช่สัญญา ไม่ใช่สัญญาแล้วมันคืออะไร ละ ไม่ใช่มันก็คือมัน มันมีของมันอยู่ตลอดเวลา ถ้าเวลามันขาดมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ทีนี้เวลาปฏิบัติแล้ว ถ้าเรารู้อะไร เราเห็นอะไร เวลาคนรู้คนเห็นขนาดไหน มันก็พูดได้ขนาดนั้น เวลาพูดขนาดนั้น คำพูดมันบอกหมดนะว่าปฏิบัติมาวุฒิกภาวะภูมิของมันมีแค่ไหน ภูมิของมัน ภูมิของการปฏิบัติมันมีแค่ไหน

ถ้ามีแค่ไหน แต่คนที่ปฏิบัตินะ เด็กๆ มันทำงาน แม้แต่มันหีบซัอนหีบขามไปให้พ่อแม่ มันก็จะเอารางวัลแล้ว พ่อแม่บอกว่าหีบซัอนหีบขามมานะ เอามาเพื่อตักอาหารให้มันกินนะ

มันเอาถ้วยเอาจานมา ต้องเอารางวัลมันก่อน ทั้งๆ ที่มันจะเอามาใส่ข้าวของมันกิน เพราะเด็กน้อยใจ แต่ถ้าผู้ใหญ่แล้วทำงานเขาก็อีกอย่างหนึ่ง

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่ามันรู้เท่ารู้ทัน มันรู้ของมัน เห็นไหม มันไม่ปรุงไม่แต่ง มันเป็นขณะนั้น มันรู้แต่ภายนอกจิตสงบอยู่ สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงจนเข้าใจ

คำว่า “เข้าใจ” เข้าใจอย่างหยาบๆ ก็ได้ เข้าใจอย่างกลางก็ได้ เข้าใจอย่างละเอียดก็ได้ คำว่า “เข้าใจ” เวลาเป็นธรรมนะ มันทะลุปรุโปร่งนะ เวลาพิจารณา เวลามันถอดมันถอน เวลาพิจารณาไป พิจารณาอารมณ์ เวลามันปล่อย เห็นไหม อย่างที่ว่ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้ามันแยก มันแยกเฉยๆ บางที่มันแยกแล้วมันก็เป็นธรรมดา

ถ้าแยกเป็นธรรมดา ในรูปก็มีขั้น ๕ ในเวทนามีขั้น ๕ ในสัญญาก็มีขั้น ๕ ในสังขารก็มีขั้น ๕ ในวิญญาณก็มีขั้น ๕ ขั้นในขั้น เวลามันพิจารณามันปล่อย ปล่อยก็ปล่อยวางเฉยๆ แล้วมันมีอะไรบอกล่ะ มันต้องมีปัจจัยตั้ง มันต้องมีสันทิฏฐิโก มันต้องรู้ต้องเข้าใจ มันต้องทะลุปรุโปร่ง

ที่นี้ข้อที่ ๒. เขาบอกว่า “มันสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงจนเข้าใจ”

คำว่า “เข้าใจ” ก็เลสมันก็เข้าใจได้ เวลากิเลสมันหลอกนะ เวลาเราพิจารณาสิ่งใด เราพิจารณาไปใหม่ กิเลสมันเคยฟังเทศน์ แล้วมันเคยปฏิบัติมา มันเอาคำถามมาดักหน้าเลย พิจารณาไปแล้วก็ไปจนตรอกอยู่กับมันไป พอจนตรอกอยู่กับมัน นี่ใช่ เขาเรียกกิเลสบังงา

ความเข้าใจ เข้าใจ เวลาผู้ที่ปฏิบัติเขาจะตรวจสอบทดสอบตลอดเวลา ทดสอบซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เห็นไหม พิจารณาปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางถ้าไม่บอกขณะ ไม่บอกว่ามันขาดตรงไหน

ดูสิ เวลาหลวงตาท่านประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม พิจารณาอสุภะ พิจารณาจณโล่งโง่งไปหมดเลย แล้วกามราคะมันหายไปเมื่อไหร่ล่ะ ถ้าไม่มีเหตุมีผล อย่างนี้ไม่เอา ท่านถึงเอาสุภะ เอาความสวดยความงามมาแนบไว้ เอาจิตไปแนบกับความสวดยความงาม ความที่มันชอบมันรักนะ

ที่แรกว่าไม่มี ไม่มี ๓ - ๔ วันนะ จนจิตมันกระเพื่อม มันรับรู้ อ้อ! ไหนว่าไม่มีง พอไม่มี
 ป๊า ท่านพิจารณาความสวยงามด้วย พิจารณาความอสุภะไม่สวยงามด้วย ผลัดเปลี่ยนกัน
 พิจารณาไป จนถึงที่สุดเวลามันขาด มันชำระล้าง เอ้อ! มันต้องอย่างนี้ดี มันต้องรู้ว่าที่เกิด
 อย่างไร ที่อยู่อย่างไร ที่ดับอย่างไรดี มันต้องชัดเจนอย่างนี้ แล้วดับไปแล้วมันเหลืออะไร

นี่ก็เหมือนกัน ที่มันเห็นความเข้าใจ เข้าใจ เราก็เข้าใจ ใครก็เข้าใจได้ เข้าใจนะ แต่เข้าใจ
 แล้วผลมันล่ะ เพราะอะไร เพราะอริยสังขมมันมีหนึ่งเดียว **ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ**
มา ท่านทำของท่านมา ท่านมีหลักมีเกณฑ์ของท่าน ถ้าหลักเกณฑ์อันนี้ ธมฺมสากัจฉา
เอตมฺมงฺคฺลฺมุตฺตมํ เวลาหลวงตาท่านคุยกับหลวงปู่คำดี คุยกับหลวงปู่บัว สูงส่งแค่ไหน
ท่านรู้เลยว่ามันจะไปต่ออย่างไร จะไปอย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพิจารณาอย่างนี้ การภาวนาอย่างนี้มันก็สำหรับฆราวาสทำได้ขนาดนี้
 ทำได้ขนาดนี้เป็นการยืนยันว่าสังขธรรมมันมีอยู่ ธรรมะมันมีอยู่ไง ถ้าธรรมมีอยู่ เวลาเราภาวนา
 ไปแล้ว ผลมันจะบอก บอกที่มันรู้มันเข้าใจแล้วมันโล่ง มันเย็น มีความสุข ยิ่งกว่าปิติที่เคยเจอ

ปิติมันก็ปิติ ปิติเป็นสัมมาสมาธิ เวลาพิจารณาแล้ว เวลาวิตก วิจารณ์ ปิติ สุข เอกัคคตา
 รมณฺ ฌณิกสมาธิ อุปลารสมาธิ อัปฺปนาสมาธิ ชั้นของสมาธิ เห็นใหม่ เวลาชั้นของปัญญามันไป
 อีกรูปแบบหนึ่งเลย ชั้นของปัญญา มันพิจารณาไปมันถอดมันถอน เห็นใหม่

เวลาครูบาอาจารย์ หลวงตาท่านพูดเอง **สมาธิรวบเข้ามาเหมือนเกี่ยวข้าว สมาธิ**
รวบข้าวเข้ามาเลย ปัญญาคือเคียว ปัญญาเคียวเกี่ยวข้าว รวบเข้ามา มันก็รวบเข้ามา
 ฉะๆ แต่ถ้าไม่รวบเข้ามาจะไปเกี่ยวที่ไหน อ้าว! เคียวอยู่ที่ร้านขายเคียว มันก็แขวนอยู่นั้น มัน
 จะเกี่ยวอะไรล่ะ แต่นี่คนไปซื้อเคียวมาใช้ใหม่ แล้วมือจับรวบข้าวเข้ามาใช้ใหม่ เคียวมันก็เกี่ยว
 ข้าวใช้ใหม่ เกี่ยวเสร็จ ข้าวเราก็เอาไปเข้ายุ้งเข้าฉาง เอาไปหุงไปหา มันได้ข้าวมา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพูดชั้นของสมาธิ มันก็เป็นชั้นของสมาธิ ที่ว่ามันดีกว่าปิติ ถ้าปิติเกิด
 จากสมาธิ ถ้าเกิดปัญญา ปัญญาพิจารณาซ้ำๆ เข้าไป ซ้ำเข้าไปเพื่อให้มันทำสมาธิได้ง่ายขึ้น
 ถ้าความเข้าใจ เข้าใจในอะไร เข้าใจในเคียวอยู่ที่ร้าน ข้าวอยู่ในนา ถ้าข้าวเปลือกก็อยู่ในยุ้งฉาง
 อ้าว! ถ้าข้าวสาร ข้าวสารก็ต้องเอาไว้ใส่หม้อหุงข้าว เข้าใจในเรื่องอะไร แต่ถ้าเป็นข้าวสุกเกิด
 จากหม้อสุก อย่างนี้ได้กิน มันก็เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป

เข้าใจก็คือเข้าใจ ถูกต้อง แต่มันต้องทำซ้ำไปเรื่อยๆ รู้อะไร เห็นอะไร มันจะตอบมาเป็นความจริงของมัน

“๓. ไม่ว่าอาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่ภาวนา สิ่งที่ผมรู้และเข้าใจคือความซื่อสัตย์กับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะหากไม่ซื่อสัตย์แล้วมันทุกข์มาก เป็นการหลอกตนเอง ทั้งๆ ที่รู้อยู่แก่ใจ”

ความซื่อสัตย์ คนมีสัตย์นะ ความสัตย์คือความจริง ถ้าเราอยู่กับความจริง เป็นความจริงตลอดเวลา มันมีความซื่อสัตย์เกิดขึ้น

ถ้าหากไม่ซื่อสัตย์ มันจะเป็นความทุกข์มาก ถ้าไม่ซื่อสัตย์เราก็โกงไป พอภาวนาไปก็ให้คะแนนตัวเองเยอะๆ ภาวนาเข้าไป พอจิตสงบหน่อยก็ เออ! พระโสดาบัน พอสงบครั้งที่ ๒ เป็นพระสกิทาคามี พอสงบครั้งที่ ๓ เป็นพระอนาคามี พอสงบครั้งที่ ๔ เป็นพระอรหันต์ ทั้งๆ ที่มันไม่ได้อะไรเลย มันไม่ซื่อสัตย์ มันไปโกง โกงตัวเองเลยนะ เพราะตัวเองก็ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

ถ้ามันสมควรแก่ธรรม ทำสิ่งใดได้ขนาดไหนมันก็ได้คุณธรรมแค่นั้น มันก็รู้ได้แค่นั้น แต่เพราะว่าศึกษาธรรมะ หรือฟังครูบา-อาจารย์เทศนาว่ากรรมมา พอจิตสงบมันไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น พอจิตสงบมันแค่ปล่อยวางมาเป็นอิสระหน่อยเดียว มันสงบ ที่เขาบอกว่ามันดีกว่าปีติ ปีติมันสงบเข้ามา พอสงบเข้ามา จับมันหรือยัง สมาธิจะเกี่ยวข้าว รวบข้าวเข้ามา ปัญญาจะเกี่ยวจะตัดมัน สิ่งที่รวบรวมเข้ามา เรายอมรับมันได้ไหม เรายอมรับข้าวเข้ามา หรือเราไปรวบรวมหญ้าคาเข้ามา หรือเราไปรวบรวมอากาศเข้ามา เรายอมรับอะไรเข้ามา

นี่ไง จิตสงบแล้วมันรู้คั่นของมัน มันพยายามรู้คั่นของมันว่า กิเลสมันอยู่ที่ไหน ซื่อ กิเลสมันเป็นอย่างไร ทุกคนก็บอกว่า สังโยชน์ สังโยชน์มันอยู่ที่ไหน จะไปฆ่าสังโยชน์ สังโยชน์มันเป็นนามธรรม คำว่า “นามธรรม” เป็นชื่อของสิ่งที่เป็นนามธรรม เป็นนามธรรมคือความหงุดหงิด ความขัดข้องหมองใจทั้งนั้นนะ กิเลสคือความเสียดสีในหัวใจ แล้วมันอยู่ที่ไหนละ มันอยู่ที่ไหน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนเรื่องสติปัฏฐาน ๔ เพราะจิตนี้มันไปเกี่ยวกับกาย เกี่ยวกับเวทนา เกี่ยวกับจิต เกี่ยวกับธรรม ถ้าเราพิจารณาสิ่งนั้นย้อนกลับมา ถ้ามันไล่เข้า

มา ไล่เข้ามา มันก็ไล่เข้าไปสู่จิตนั่นแหละ กายนี้ก็เกิดจากจิต คนตายมันไม่รู้หรือกว่ากายเป็นของใคร

คนเป็นหมอ หมอมันก็ผ่าตัดอยู่ทุกวันเลย ผ่าตัดนี่ก็เป็นวิชาชีพ เพราะมันผ่าตัดที่ร่างกายนี้ มันเห็นกายโดยวิชาชีพ แต่ถ้าจิตมันสงบแล้วมันเห็นโดยตัวมันเอง เห็นตัวมันเองเพราะอะไร เพราะเราติดข้อง จิตได้สำนึกมันถือตัวถือตนนะ จิตได้สำนึกมันว่ามันสุดยอดคนนะ เวลาไปเห็นกาย โอ้โฮ! มันสะเทือนเลยนะ

สุดยอดคนอย่างไร เพราะมันเป็นมาตรฐาน เป็นสติปัญญา ๔ กายเหมือนกาย จะเป็นสัตว์ เป็นคน กายมันก็คือกาย แต่ความผูกพันของจิตที่มันผูกพันกับกายนี้ดี พอเห็น พอจับต้องได้ มันสะเทือนใจมาก ถ้าเจอนะ พิจารณาไปแล้ว เห็นใหม่

“เราจะฆ่ากิเลส ฆ่ากิเลสนะ สติปัญญา ๔ สติปัญญา ๔ ใครเห็นได้ เวทนา เวทนา”

เวทนานี้เป็นเวทนาโลก เวลาเจ็บช้ำน้ำใจก็ร้องไห้ เวลานั้นไปมันก็เจ็บปวดชา เวทนา แต่จิตมันสงบแล้วมันจับเวทนา อ้าว! เวทนาสักแต่ว่าเวทนา เวทนามันเกิดจากไหน เกิดเพราะจิตมันโง่ พอจิตมันโง่มันเป็นอุปาทานไปยึดมันถือมันมันถึงเกิดตา หู จมูก ลิ้น กายมันเกิดเวทนาไม่ได้ มันเจ็บปวดไม่ได้ ตา หู จมูก ลิ้น กายมันเจ็บปวดไม่ได้ แต่มันเจ็บปวดเพราะใจ เพราะใจไปรับรู้ เพราะมันโง่ มันโง่มันถึงรับรู้

ถ้าจิตมันสงบแล้วมันจับ มันพิจารณาของมัน มันทำของมันได้ ถ้ามันทำของมันได้ สิ่งของมันทำ เราถึงว่าพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม พิจารณาเข้ามาพิจารณาเพื่อขุดคุ้ยหากิเลส ถ้าจิตสงบแล้วมันจับต้องได้ มันจับต้องความอุปาทาน จับต้องความยึดมั่นถือมั่นของใจได้ พิจารณากาย พิจารณากาย กายมันแปรสภาพต่อหน้า มันเห็นมันจะทิ้งของมันเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป

ถ้ามันทิ้งเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นี่ที่เขาบอกว่า “เขาปฏิบัติแล้วมันมีแต่ความซื่อสัตย์ เพราะว่าถ้าไม่ซื่อสัตย์แล้วมันจะทุกข์มาก”

ซื่อสัตย์มันก็อุเบกขาไป ทุกขเวทนา สุขเวทนา เฉยๆ เฉยๆ รับรู้ ไม่กระดิกปลายสุขและทุกข์ อยู่ตรงกลาง ซื่อสัตย์ จะบอกว่ามันยังมีอยู่ไป พิจารณาซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป ละเอียดเข้าไป

เรื่อยๆ ถ้าพูดถึงเอาความจริงนะ เพราะเขาถามมาบอกว่า “ที่เล่ามานี้ ตอนนี่ไม่ทุกขไม่ร้อนในการดำเนินชีวิตในระดับหนึ่ง ถึงบางทีสติมันไม่สามารถจับได้ทันทีทันใดก็ตาม แต่ก็ใช้ชีวิตในสังคมที่อยากมีความสุขครับ”

ถ้ามันมีธรรมะในหัวใจ มันก็มีความสุข มันมีความเท่าทันกิเลสของตน คนจะมีความสุขคือมันเท่าทันความคิดของเรา มันไม่ให้ต้นหาความทะยานอยากมันปลุกเร้าแล้วขมขี้หัวใจของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา มีคุณธรรม มันเท่าทันความคิดของเรานะ เรื่องตึณินินทามันอยู่ข้างนอก โลกธรรม ๘ มันทำอะไรเราไม่ได้หรอก ถ้าเรามีคุณธรรมในใจ

ฉะนั้น เขาบอกว่า “ที่เล่ามาให้ฟังก็มาบอกว่าชีวิตนี้มีมีความสุข มีความสุขในการประพฤติปฏิบัติพอสมควร”

นี่มีความสุขเพราะเรามีคุณธรรมในใจเป็นที่พักที่อาศัย แต่ถ้ามันจะเป็นประโยชน์พิจารณาเข้าไปเรื่อยๆ พิจารณาต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ก้าวเดินไปเรื่อยๆ สิ่งที่เขาเล่ามานั้นบอก เห็นใหม่ รู้อะไร เห็นอะไร ถ้ารู้เห็นความจริง รู้เห็นกิเลสต้นหาความทะยานอยาก พิจารณาจนถึงที่สุด เห็นตามความเป็นจริง ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม รู้อย่างใดก็พูดได้อย่างนั้น

ฉะนั้น ข้อ ๑. ๒. ๓. ถ้าพูดถึงว่าเป็นฆราวาส แล้วปฏิบัติแล้วชีวิตมีความสุขก็สาธุ ใช้ได้ แต่ถ้าจะให้มันเป็นความจริง เป็นความจริง เป็นความจริงคือมีคุณธรรมในหัวใจ มันต้องปฏิบัติต่อเนื่องไป ต่อเนื่องไป แล้วมันจะรู้จะเห็นของมันตามความเป็นจริง รู้อะไร เห็นอะไรตามความเป็นจริงแล้ว มันจะเห็นคุณธรรมในใจ อันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

นี่พูดถึงอีกเรื่องหนึ่ง คือว่าปฏิบัติแล้วมีสัจจะ มีความจริงในใจ แต่ถ้าปฏิบัติแล้วเป็นเครื่องอยู่ มีความสุขอย่างนี้ก็สาธุ จบ

ถาม : เรื่อง “ไขก๊อกสำเร็จ”

หลวงพ่ : เขาเขียนมาว่า เขาเคยถามมาไง เขาถามมาเพื่อจะฟังธรรม ฉะนั้น ฟังธรรมสิ่งที่ฟังธรรม เขาบอกเขาไขก๊อก ถ้ามันไขก๊อกมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้ามันเขียนมา บางทีมันก็เขียนมาเพื่อเห็นว่าฉันทำความดีไฉ่ เขาบอกว่าที่เขาถามมา เขากล้าถามเพราะ “๑. เพราะไม่

มีใครรู้จักผม เวลาด่าผม ผมก็อายคนเดียว เวลาชม ผมก็ดีใจคนเดียว ทดสอบใจอยู่คนเดียว วัตถุประสงค์เดียวดีมากเลยครับในเว็บไซต์นี้”

ตอบ : คำถามเขานะ ถ้าไขก๊อก ไขก๊อกคือเขาไขด้วยความซื่อสัตย์สุจริตใจ แต่บางทีคนเรามันคิดว่าถ้าถามปัญหาไป แล้วถ้าหลงพ่อยอมรับ หลงพ้อเห็นด้วย เห็นใหม่ มันก็คิด ถ้าเป็นการแก้ไขเรื่องความเห็นเรื่องหนึ่งนะ

แต่ถ้าเป็นเอาไปใช้ประโยชน์ใจ เราถึงใช้คำว่า “ตกทอง” ครั้งที่แล้วเขาถามมาว่า “ตกทอง” ตกทอง เห็นใหม่ เขาจะได้ประโยชน์ ประโยชน์จากการเอาทองปลอมไปตกให้คนที่มียทองจริงได้เก็บ แล้วเขาก็ไปขอเอาเส้นเล็ก เอาทองจริงนั้นมา แล้วให้ทองปลอมให้คนอื่นไป นั่นถึงว่าเป็นการตกทอง

นี่คำถามเหมือนกันว่า คำว่า “ไขก๊อก” ถ้าไขก๊อกมันมีความซื่อสัตย์สุจริต มันอยากฟังธรรม แต่ถ้าอยากฟังธรรมมันก็เป็นฟังธรรมใจใหม่ แต่ถ้าเป็นการตกทอง เห็นใหม่ ถามไปโดยความเห็นของเรา ความคิดของเราคิดได้มากน้อยแค่ไหนก็ถามไป เพื่อให้ท่านเห็นด้วย ถ้าเห็นด้วยแล้วก็เพื่อประโยชน์กับตนใจ เพื่อประโยชน์กับตนเพราะถือว่าหลงพ้อได้กำไรดีแล้วยอมรับแล้ว อันนี้อีกเรื่องหนึ่งนะ

คำว่า “ไขก๊อก” เป็นส่วนไขก๊อก ไขนี่เวลาพูด ก็พูดเป็นธรรมะ พูดเป็นบวก แต่กิเลสของคน เจตนาของคน ความเห็นของคนมันมีเบื้องหน้า เบื้องหลังใจ ถ้ามีกิเลสอยู่มันมีเบื้องหน้า เบื้องหลัง ถ้าไขก๊อกมันก็เขียนตรงๆ ก็ได้ ถามปัญหาตรงๆ ไม่ต้องอ้อมค้อม อยากรู้อยากเห็นอะไรถามมา

เพราะสิ่งที่เราตอบปัญหาอยู่นี้ เพราะเราก็เป็นนักปฏิบัติเหมือนกัน เวลาปฏิบัติใหม่ๆ เห็นใหม่ จะหาครูหาอาจารย์มันแสนยาก เพราะเราเองเราซื่อสัตย์ เราก็อยากจะมีของจริง ไปถามพระเพราะเห็นว่าเขามีชื่อเสียง มีคนนับหน้าถือตา ไปไหนมาสามวาสองศอก คำว่า “ไปไหนมาสามวาสองศอก” จะรู้ได้ต่อเมื่อเราภาวนาของเรา เราฝึกหัดของเรา จนเราฝึกหัดของเรา จนเรารู้ถูกรู้ผิด เราถึงย้อนกลับไปดูได้ว่าที่เขาพูดมานี้ผิดหมด

แต่ตอนที่เราไปถามเขา เราไม่รู้หรอกว่าจะไรถูก อะไรผิด มีแต่แงๆ จริงหรือไม่จริง ใช่มั้ย หรือไม่ใช่ เพราะเราไม่มีสติปัญญาสามารถวินิจฉัยได้ แต่พอเราไปปฏิบัติ เอ๊ะ! อย่างนี้มันไม่ใช่ มันไม่ใช่ เพราะไม่ใช่แล้วพยายามทำให้ตรงๆ ทำให้ตรงๆ หมายความว่าพยายามทำให้มันถูกต้อง เวลาเป็นสมาธิเป็นสมาธิ เวลาเป็นปัญญามันคนละเรื่องกับที่เขาพูดกันเลย อันนี้พูดถึงว่า เพราะเรามีประสบการณ์อย่างนั้น เราถึงมาตอบปัญหาอยู่นี้ไง

เมื่อ ๒ วันที่ได้กลับมา เห็นใหม่ บอกถามมาเลย เอ็งถามเออะ เอ็งจะหาโอกาสถามพระอย่างนี้เอ็งหายาก เอ็งไปถามพระที่อื่นนะ ไปไหนมาสามวาสองศอก มึงถามอย่าง ภูเก็ตบอย่าง เวลาเม็งจะถามกูจริงๆ กูก็ทำโกรธนะ โกรธแล้วนะ คือมันตอบไม่ได้ พอเวลาจนตรอกนะ ทำโกรธเลยนะ แหม! จะให้คนถามถอยไปไง

เวลาธรรมดาค่ะคุยมันง่าย เวลาถามปัญหาไปทำฮึดฮัด ฮึดฮัด จะกินเลือดกินเนื้อเลยนะ กูเก่งนะ มึงอย่าถามนะ กูเก่งนะ มันตอบไม่ได้ ไร้อภัย! เราเจอมาเยอะ

ที่มาตอบอยู่นี้ พูดถึงเขาบอกว่า “ไขก็อก” ไขก็อกมันก็รู้ได้ แต่ตกของมันก็รู้ได้ ไขก็อกมันก็อย่างหนึ่ง ตกของมันก็เป็นอย่างหนึ่ง อันนี้จบ

ถาม : เรื่อง “การไหว้พระพุทธรูป”

ผมสงสัยครับ เพราะไปอ่านบทความของ “เดินทางลัดสู่ใจกลางพุทธ” ถามว่า การไหว้พระพุทธรูปต่างๆ ที่เราสร้างขึ้นมา เพราะเรามีความคิดว่านั่นคือตัวแทนของพระพุทธเจ้า อันนี้ผิดถูกอย่างไรครับ แล้วควรไหว้หรือไม่ควรไหว้อย่างไรครับ (บทความนี้เน้นเรื่องความคิดของคนครับ) กราบขอความกรุณาครับ กลัวผิดพลาดในพระพุทธศาสนา

ตอบ : ในพระพุทธศาสนา เริ่มต้น เห็นใหม่ เริ่มต้นเราเป็นชาวพุทธนะต้องถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถึงไตรสรณาคมน์ พุทธมามกะให้ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ถือมงคลตื่นข่าว ไม่ถือนอกพระรัตนตรัย ไม่ถือนอกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

แต่ในปัจจุบันนี้พวกเราจิตใจอ่อนแอ เวลาไปหาพระ พระก็โลเล พระโลเล พระเองพระก็ยังไม่สงสัย ฉะนั้น หาพระแล้วพึ่งพระไม่ได้ ก็ไปพึ่งการเข้าผี การทรงเจ้า แล้วก็ไปตุ๊กตาเทพนั้นนะ เพราะอะไร เพราะมันไม่มีที่พึ่ง

แต่ถ้าเรามีที่พึ่งที่อาศัยใช่ไหม ถ้ามันถือมงคลตื่นข่าว คือกล่าวนอกสังฆกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ไม่เชื่อถือศรัทธา แล้วเราก็ไม่เคารพ แล้วเราก็พยายามหลีกเลี่ยง เพราะเราอยากเป็นชาวพุทธ อยากเป็นชาวพุทธเพราะเราอยากตรงต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ถ้าตรงต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การไหว้พระพุทธรูปที่เราสร้างขึ้นมานั้น เขาบอกว่า “สิ่งนี้เป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า ผิดหรือถูก ผิดหรือถูก”

ถ้าเรากราบ เราไหว้ นะ เรากราบ เราไหว้พระพุทธรูป มันถูก มันจะผิดตรงไหน มันจะผิดตรงไหน เพราะมันเป็นสัญลักษณ์ มันเป็นตัวแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอเป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันเป็นระดับของท่านใช่ไหม ก็บอกการสร้างพระมีบุญมาก บุญมาก ก็เลยการสร้างพระกันใหญ่เลย เดียวนี้มีแต่การหล่อพระ สร้างพระกันไปทั่วประเทศไทย แล้วสร้างมาทำไมกันนั้นนะ

พอคิดเป็นวิทยาศาสตร์ พระก็เกิดมาจากอิฐหินทรายปูน เกิดมาจากทองเหลือง เกิดมาจากสัมฤทธิ์ แล้วทำไมเราต้องไปเคารพล่ะ ทำไมเราไม่เคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ต้องไหว้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไปไหว้ทองเหลืองทำไม เราไปไหว้อิฐหินทรายปูนทำไม ถ้าอิฐหินทรายปูนคนมันก็มีระดับใช่ไหม

ดูอย่างหลวงตาท่านบอกท่านจุดธูปไป เวลาท่านอยู่ในป่าในเขา ระลึกถึงหลวงปู่มันระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วกราบ มันไม่มีพระพุทธรูปมาให้กราบหรอก แต่ใจเราเคารพศรัทธา เรากราบที่ไหนก็ได้

เพราะเราจะทำวัตรสวดมนต์ของเรา แล้วเราก็กราบ เรากราบมาถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เราชระลึกถึงพุทธคุณ เมตตากุณ ปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่ไม่มีพระพุทธรูปเราก็กราบได้

แต่ แต่เด็ก เห็นใหม่ ดูลิ พ่อแม่พาเด็กมาวัด พาเด็กมาวัด เห็นใหม่ แล้วให้หนูทำอะไร ละ ให้หนูกราบพระแล้วกราบพระที่ไหนละ กราบพระตัวเป็นๆ ที่กำลังฉันข้าวอยู่นั้นใช่ใหม แล้ว เวลากราบพระพุทธรูปละ กราบพระพุทธรูปเจ้าจะกราบที่ไหนละ

ในวัดในวาเขาก็มีพระพุทธรูปไว้ในโบสถ์ ในวิหาร ไว้เป็นสัญลักษณ์ เขาเรียกว่าเขต พุทธาวาส เหมือนวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เขตพุทธาวาสคือเขตของพระพุทธรูปเจ้า คือไม่มี พระสงฆ์ ถ้าเขตของเราเขาเรียกเขตสังฆาวาส วัดทั่วไปเขามีเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เวลา เขตสังฆาวาส เวลากราบเราก็มีสัญลักษณ์เอาไว้กราบ เวลากราบก็กราบถึงเมตตาคุณ ปัญญา คุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันนี้เป็นสัญลักษณ์ไง กราบได้ใหม่ ได้

เขาบอกว่า “ถูกหรือผิด”

ถูก กราบถูก แต่ถ้ากราบแล้วหวังผล อันนั้นกราบผิด กราบโดยกิเลสต้นหาความ ทะยานอยาก

นี่ไง เวลาเขาจะมาวินิจฉัย มาวินิจฉัยตรงไหนละ เวลาเขาวินิจฉัยเขาจะบอกว่า “กราบ พระพุทธรูปแล้วมันจะบังธรรมะ ถ้ากราบพระพุทธรูปแล้วปฏิบัติมันไม่ถึงธรรม ธรรมเป็น นามธรรม เป็นสังขธรรม ธรรมเราก็ต้องนั่งสมาธิภาวนาให้ถึงธรรม”

แล้วเอ็งทำได้หรือเปล่านั้น เอ็งทำได้หรือเปล่า เอ็งสอนเขา เอ็งทำได้หรือเปล่า ธรรมมัน เป็นอย่างไร

นี่เราจะบอกว่าคนที่ฉลาดมันทำได้ คนที่ฉลาดคือคนที่มีความรู้ เราถือของเราด้วย สัจจะด้วยความจริง เขาเรียกว่าอจลศรัทธา คนที่ศรัทธา ศรัทธามันยังเปลี่ยนแปลงได้ ดูลิ เดียว ก็นับถือศาสนาพุทธ พอศาสนาอื่นเขามาให้ตั้งค์ ก็เปลี่ยนเป็นนับถือศาสนาอื่น พอศาสนาอื่น เขาให้ประโยชน์ก็ไปนับถือศาสนานั้น ถ้าจิตใจเขายังไม่มั่นคง แล้วเราจะเอาอะไรเป็น สัญลักษณ์ไปให้เขายึดเหนี่ยวละ

ถ้าเขาจะยึดเหนี่ยว เห็นใหม่ ถ้าจิตใจ ศรัทธา ศรัทธามันคลอนแคลน ศรัทธามันยัง เปลี่ยนแปลงได้ ถ้าศรัทธามันเปลี่ยนแปลงได้ ดูลิ เรากราบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อ ตอกย้ำความศรัทธาของเรา

แต่ถ้าเป็นอจลศรัทธา เออ! อย่างหลวงตาท่านบอก ท่านถูกต้องไปอยู่ที่ไหน ท่านกราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์โดยที่ไม่ต้องมีพระพุทธรูป กราบที่ไหนก็ได้ ระลึกถึงหลวงปู่มั่นเมื่อไหร่ ก็กราบถึงหลวงปู่มั่นเมื่อนั้น ท่านกราบด้วยหัวใจของท่าน ท่านกราบด้วยความเป็นจริงในใจของท่าน

แต่เรา เราเป็นพ่อเป็นแม่ เรามีลูกมีหลานใช้ไหม ลูกหลานมันยังเด็กนะ มันก็ถาม แล้วพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่งอยู่ไฉน แล้วพระพุทธเจ้ามีอยู่จริงหรือเปล่า เออ! มีสิ มีจริงๆ ไม่มีอยู่จริงเขาพิสูจน์ได้อย่างไร แล้วพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร เด็กมันถามมันไปเรื่อยแหละ อันนี้เป็นเรื่องเด็ก

นี่คำถามว่า “การไหว้พระพุทธรูปผิดหรือ”

ถ้าคิดของเขา ถ้าเขาคิดว่าไหว้วิสุทธินทรายปูน นั่นผิด ถ้าเขาคิดว่าไหว้ทองเหลืองทองเหลืองเขาเอามาทำอุตสาหกรรมเยอะเยอะ แต่สิ่งนี้เราทำเป็นสัญลักษณ์ เราทำเป็นสัญลักษณ์ของเรา แล้วเราพาลูกหลานของเราเพื่อเคารพบูชา

นี่ก็เหมือนกัน วัดของเรา เห็นไหม วัดพระป่ากรรมฐานส่วนใหญ่เขาจะมีไว้องค์หนึ่ง เอาไว้ทำสังฆกรรม เวลาทำสังฆกรรม เขาจะกราบพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เวลาจะทำสังโฆ ไต นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต นะโม ข้าพเจ้านอบน้อมแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าคนที่มีคุณธรรมในใจเขาจะนอบน้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอบน้อมถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ เป็นศาสดา เป็นผู้สอน เป็นผู้ชักลากเราเข้ามา ถ้าเราเข้ามาแล้ว เรายะลึกถึงบุญถึงคุณขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า

ถ้าเวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไปนะ เวลาจิตเราเป็นสมาธิ ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญาไม่ได้ เราก็ติดอยู่那儿 มีครูบาอาจารย์ชักเราออกมา เราเกิดศีล สมาธิ ปัญญา เกิดปัญญาเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมา ถ้าเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมา เรายังระลึกถึงบุญคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหลวงตาท่านบรรลุลหรรณท่านกราบแล้วกราบเล่า กราบด้วยความซาบซึ้ง ซาบซึ้งเพราะอะไร เพราะมันลึกลับมหัศจรรย์ ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจ เห็นไหม

ถ้ามันเป็นจริงในหัวใจขึ้นมา คุณสิ เวลาพระสารีบุตร เห็นใหม่ เวลาเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแล้ว ไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า รำลือจนไปถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกพระสารีบุตรมาแล้วถาม

“สารีบุตร เธอไม่เชื่อเราหรือ”

“แต่ก่อนเชื่อ แต่ก่อนที่ยังภาวนาไม่เป็น เชื่อ”

เพราะอะไร เพราะเป็นติสสะ เห็นใหม่ ไปศึกษากับสังยุชย์ ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ โดนเขาหลอกมาเยอะ แต่ด้วยสติปัญญาของตน มันไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะอะไร เพราะจิตมันยังลังเลสงสัยอยู่ แต่เห็นพระอัสสชิเดินบิณฑบาต อืม! สำรวมระวังออกมาจากภายใน มันเห็นแล้ว มันซาบซึ้ง ตามพระอัสสชิไป

ถามพระอัสสชิเลย “บวชกับใคร ใครเป็นศาสดา”

พระอัสสชิเป็นพระอรหันต์นะ บอกว่า “เราเพิ่งบวชใหม่ เราไม่รู้อะไรมากหรอก”

“ไม่รู้อะไรมากก็พูดเถอะ การแทงปัญหานี้ เราจะแทงด้วยปัญญาของเราเอง”

พระอัสสชิก็เลยบอก “เเย ธมฺมา พระพุทธเจ้าสอนว่า ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ สุขความทุกข์ ความดีงามทั้งหลายเกิดแต่การกระทำ เกิดแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไปชำระที่เหตุนี้ไปที่ต้นเหตุนี้”

พระสารีบุตรเป็นพระโสดาบันเลย เวลาไปพูดถ่ายทอดให้พระโมคคัลลานะฟัง พระโมคคัลลานะเป็นพระโสดาบัน เวลาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสั่งสอนมาจนเป็นพระอรหันต์ไป แล้วเวลาถาม เธอไม่เชื่อเราหรือ ถ้าเชื่อมั่นเป็นความเชื่อ มันไม่เป็นความจริงไป

“ข้าพเจ้าไม่เชื่อพระพุทธเจ้าเลย ข้าพเจ้าเชื่อความจริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเป็นพระอรหันต์”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ใช่ เป็นอย่างนั้นจริงๆ” แต่ก่อน ก่อนที่ยังไม่เป็นนะ เชื่อกัน แสงหา ค้นคว้า ไปให้สัตย์ซัยหลอก คนนั้นหลอก คนนี้หลอก โดนหลอกมาตั้งเยอะกว่าจะมาเป็นความจริง แล้วความจริงต้องเชื่อใครล่ะ มันไม่เชื่อใครเลย

พูดอย่างนี้ให้เห็นว่า เขาบอกว่า “การกราบไหว้พระพุทธรูปถูกหรือผิด” ถ้าบอกว่า เป็นพระอรหันต์แล้วไม่เชื่อใครเลย นั่นเป็นความจริง แต่พวกเราเป็นอะไรล่ะ พวกเราเป็นพระอรหันต์หรือ เราไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ลองจับจุ่มน้ำก็เหลวไหล แล้วเอาวัตถุมาหล่อเป็นตัวแทนเป็นสัญลักษณ์ แล้วเรากราบเราไหว้เพื่อความมั่นคงของเรา มันผิดตรงไหน พูดไปก็อย่างว่า มันมีหยาบ มีละเอียดยัง ถ้าพูดถึงธรรมะหยาบๆ มันก็พูดถึงว่าไม่ผิด

แต่เวลาเขาพูดถึงความละเอียด เห็นไหม พูดถึงเวลาพระสารีบุตรยังไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ไม่เชื่อเลย เชื่อความจริงในใจของพระสารีบุตร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ถูก ถูกเพราะอะไร ถูกเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนมาเอง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนสอนมาเองๆ เป็นคนบอกเอง แล้วจนเป็นพระอรหันต์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ ความเป็นพระอรหันต์มันต้องเป็นโดยเอกเทศ เป็นโดยใจดวงนั้น ใจของคนที่มีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ใจของเขาต้องสำรอกกิเลสออกหมด แล้วเขาก็เป็นพระอรหันต์ แล้วเขาจะเชื่อใครล่ะ เขาก็ต้องเชื่อความเป็นพระอรหันต์ของเขา

แล้วเราก็อาปะเด้นี่มาบอกว่า “พระพุทธรูปก็ห้ามกราบ มันจะบังธรรมะ” แล้วเอ็งเป็นอะไรล่ะ เอ็งมีอะไร เอ็งไม่รู้อะไรเลย แล้วเอ็งก็มาพูดไปอย่างนี้ พูดให้สังคมไขว้เขวไป

แต่ถ้าเป็นสังคมที่ดีงาม สังคมที่มีครูมีอาจารย์ เดินตามร่องตามรอย เดินตามครูบาอาจารย์ของเรา กราบได้ กราบได้ กราบ เพราะครูบาอาจารย์ของเราท่านก็กราบมา หลวงปู่ฉันท่านแกะพระพุทธรูปเองเลย ท่านกราบท่านไหว้ของท่าน ท่านเคารพของท่าน แล้วท่านก็ประพฤติปฏิบัติของท่าน จนท่านเป็นพระอรหันต์ แล้วท่านก็วางข้อวัตรปฏิบัติให้พวกเรา ท่านพยายามชวนชวายชี้แจงสอนพวกเรา แล้วพวกเรามีครูมีอาจารย์ทำเป็นแบบอย่าง

ใครเขาจะว่าอย่างไรเป็นเรื่องของเขา เราเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ พระสงฆ์คือพระอริยสงฆ์ พระสงฆ์คือหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์
ของเราที่เป็นอริยสงฆ์ เอวัง